

Lähiöetnografiaa vai etnografiaa lähiössä?

Lotta Junnilainen
Helsingin yliopisto, sosiologia
lotta.junnilainen@helsinki.fi
040-8476416

Lähiötä ja lähiötä ja lähiötä

Merihaka, Helsinki

Kontula, Helsinki

Runosmäki, Turku

Väinölä, Pori

2010-luvun vuokratolähiössä vain harvat uskovat yhteiskunnan kehittyvän parempaan suuntaan. Eteenpäin menemisen tilalla on kokemus alakyntein ja puristuksiin joutumisesta ympärillä tapahtuvien muutosten edessä.

Tutkija-kirjailija Lotta Junnilaisen kirjassa kuvataan kahden vuokratolähiön arkea. Teos on tutkimus suomalaisen yhteiskunnan eriarvoistumisesta ja kaupunkien eriytymisestä. Se on kuvaus niukuudesta, epävarmuudesta ja turhautumisesta, mutta myös yhteisöllisyydestä ja solidaarisuudesta.

Aineisto on kerätty etnografisilla menetelmillä osallistamalla alueiden elämään ja asukkaiden arkeen puistoissa, puubeissa, asukastiloissa, kouluissa ja asukkaiden olohuoneissa. Kirja on tutkielma vuokratolähiöiden valtaväestön elämästä, kokemuksista ja niistä mekanismeista, joilla toiset meistä työnnetään yhteiskunnan marginaaliin ja tehdään ikään kuin vääränlaisiksi ihmisiksi.

Kirja osoittaa, että luokkaerot eivät ole vain historian jäännös vaan elettyjä eriarvoisuutta tuottavia todellisuuksia. Teoksen pohjalta on helpompi ymmärtää, mistä eriarvoisuudessa on kyse ja miten sitä tuotetaan. Kirja sopii kaikille yhteiskuntatieteellisestä kirjallisuudesta kiinnostuneille lukijoille sekä yliopistoihin kurssikirjaksi ja lukemistoksi.

978-951-768-703-4 KL 30.114

VASTAPAINO.FI

Kannen kuva: Manuela Bosco, *Ordinary Lives* (rajaus)

Lotta
Junnilainen

LÄHIÖKYLÄ

Lotta Junnilainen

LÄHIÖKYLÄ

Tutkimus yhteisöllisyydestä
ja eriarvoisuudesta

VASTAPAINO

Yhteiskuntaluokka lähiössä

- Työttömyys on muita asuinalueita korkeammalla, tulo- ja koulutustaso matalammalla. Alueilla myös sairastetaan keskimääräistä enemmän ja kuollaan muita nuorempina. (Stjernberg 2015)
- Samoille alueille keskittynyt etnisiä vähemmistöjä (esim. Huttunen & Juntunen 2018)
- Ylisukupolvinen köyhyys (Saari ym. 2020)
- Matalat äänestysprosentit, huono edustus yhteiskunnallisessa päätöksenteossa (Luhtakallio & Junnilainen 2022)

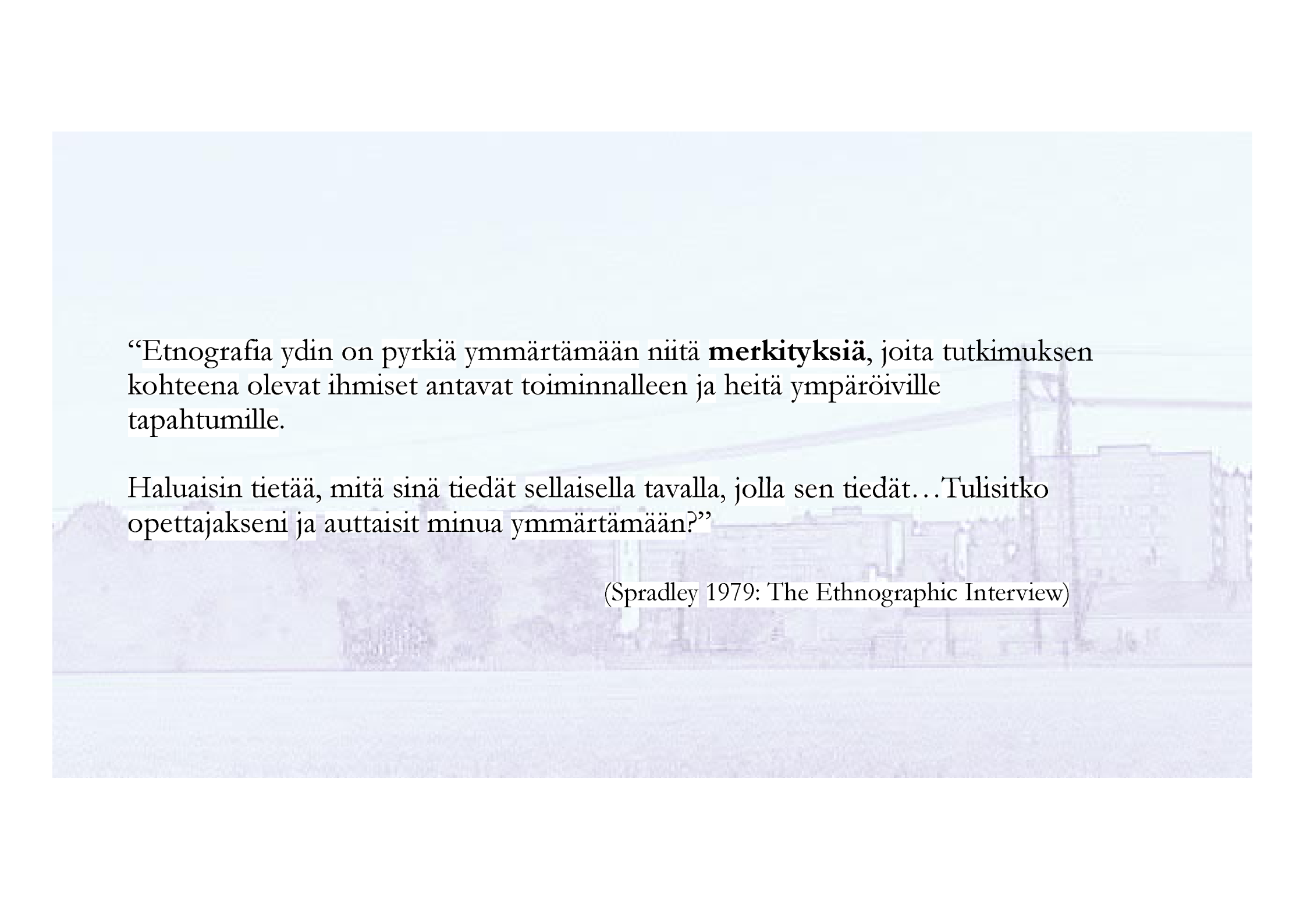
Huono-osaiset alueet eivät synny itsestään

- Työväenkaupunki on aina rakennettu vähäisen suunnittelukontrollin alueelle ja sosiaalisesti tuettu rakentaminen on keskittynyt lähiökehälle.
- 1960-1970-luvulla paljon lapsia ja surkeat palvelut → huono maine
- Rakennemuutoksen vaikutukset työmarkkinoilla → Matalasti koulutetulle väelle yhä vähemmän työtä → Työttömyys
- 1990-luvun lama → Alueet eriytyvät
- Kaikilla ei ole varaa valita asuinpaikkaa

Lähion sosiaalinen elämä?

- Millaista on sosiaalinen elämä alun perin työväenluokkaisille perheille rakennetuissa paikoissa, jotka yhteiskunnallisten muutosten myötä ovat muuttuneet eriarvoisuuden tiivistymiksi?
- Millaista on alueiden arki? Miten ihmiset rutiininomaisesti toimivat keskenään?
- Miten asukkaat ymmärtävät maailman ja paikkansa siinä?

“Etnografia ydin on pyrkiä ymmärtämään niitä **merkityksiä**, joita tutkimuksen kohteena olevat ihmiset antavat toiminnalleen ja heitä ympäröiville tapahtumille.

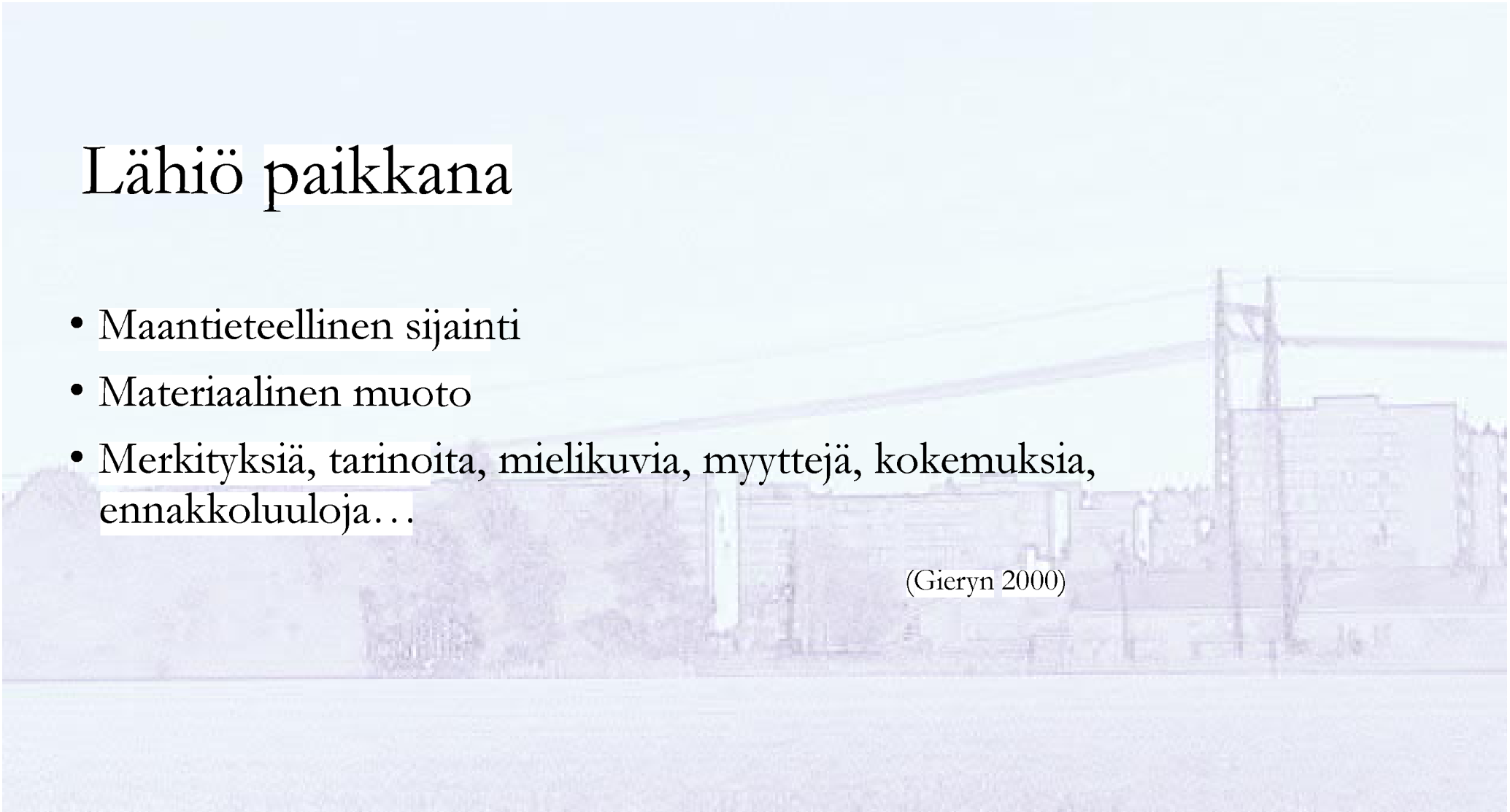
Haluaisin tietää, mitä sinä tiedät sellaisella tavalla, jolla sen tiedät...Tulisitko opettajakseni ja auttaisit minua ymmärtämään?”

(Spradley 1979: The Ethnographic Interview)

Lähiö paikkana

- Maantieteellinen sijainti
- Materiaalinen muoto
- Merkityksiä, tarinoita, mielikuvia, myyttejä, kokemuksia, ennakkoluuloja...

(Gieryn 2000)

1960-70-luvuilla työväenluokkaisille perheille
rakennetuista uusista alueista...

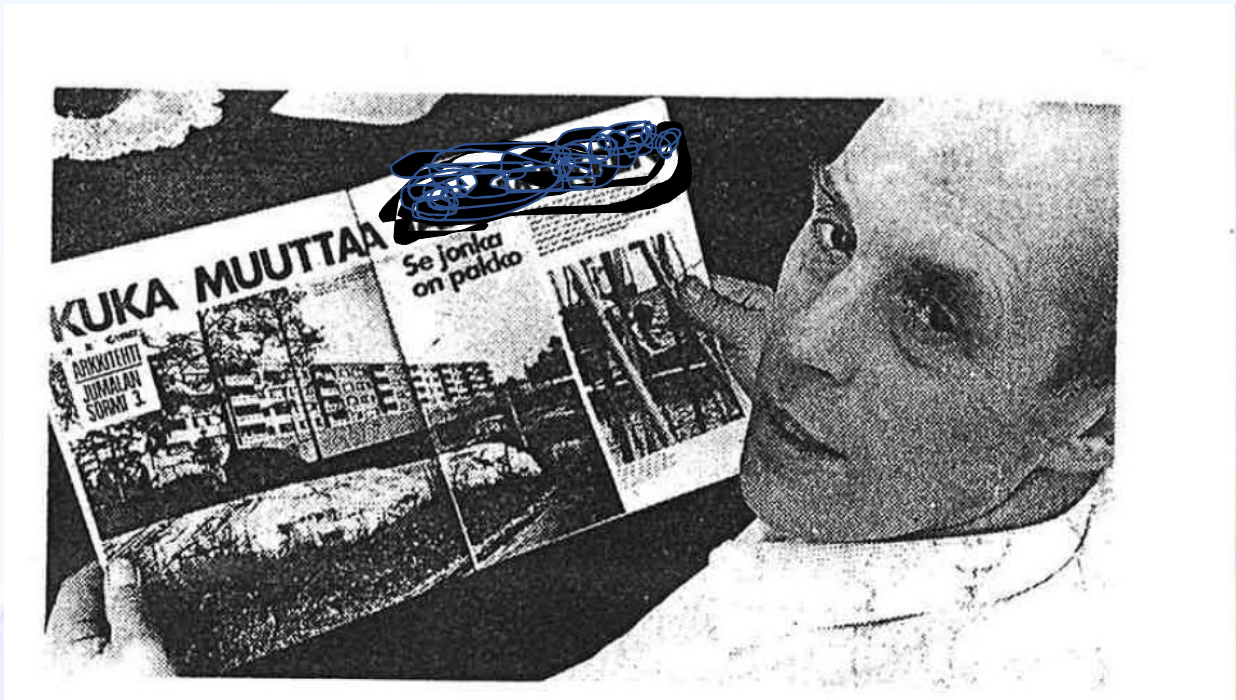

”Tää oli kuitenkin nouseva lähiö”

...2000-luvun eriarvoisuuden tiivistymiksi.

“Täällä on hyvä asua, vaikka muut ajattelee, että täällä on roskasakkia. Kun tällä alueella on sellainen maine, että täällä asuu huonoja ihmisiä.”

1970-luvulla muotoutuu ymmärrys lähiöistä ongelmallisina fyysisellä, mutta ennen kaikkea *sosiaalisella* tasolla.

Stigmatisaatio

- Stigma (Goffman 1963)
  - Stigmatisoitu
    - fyysinen rakenne (betoniset elementtitalot)
    - asuntokanta (sosiaalisesti tuettu)
    - asukasrakenne (työttömät, yksinhuoltajat, päihdeongelmaiset, ”sossun tuilla elävät”, maahanmuuttajat...)
    - alue (ongelmalähiö)
- (ks. Horgan 2020)
- Stigmatisoidut identiteetit (vääränlaisia eli ei-keskiluokkaisia ihmisiä)

Millaisia merkityksiä ”lähiö” pitää sisällään?

”Places are doubly constructed: most are built or in some way physically carved out. They are also interpreted, narrated, perceived, felt, understood, imagined. A spot in the universe, with a gathering of physical stuff there, becomes a place only when it ensconces history or utopia, danger or security, identity or memory.”

(Gieryn 2000)

PAIKALLISET
15.8.2018 07.00

Onko Hervannasta tullut ongelmalähiö? ”Uskallan viedä koiran ulos illallakin”

LÄHIÖ Hervannasta näyttäisi tulevan Tampereen ensimmäinen ghettoa ja ratikasta mamujuna, totesi kaupunginvaltuutettu Veikko Vallin (ps). Tamperelainen lähti kysymään hervantalaisilta, miten on.

Kerttu Alanen (iso kuva) pitää Hervantaa rauhallisena seutuna. Tyytyväisiä ovat myös Riku Latokartano ja Anja Kärkkäinen (pienet kuvat). Kuva: Pekka Ruissalo

Luetuimmat paikalliset

- 1 Raitiotien jatkosuunnittelua Hatanpään valtatielle asti esitetään
[PAIKALLISET](#)
18.4.2019 13.59
- 2 Tampereen P-Asema siirtyy lipukkeettomaan aikaan – Tässä tarkat ohjeet maksamiseen
[PAIKALLISET](#)
17.4.2019 12.14
- 3 Maastopalo levinnyt rakennukseen Punkalaitumella – Useita pelastuslaitoksen yks

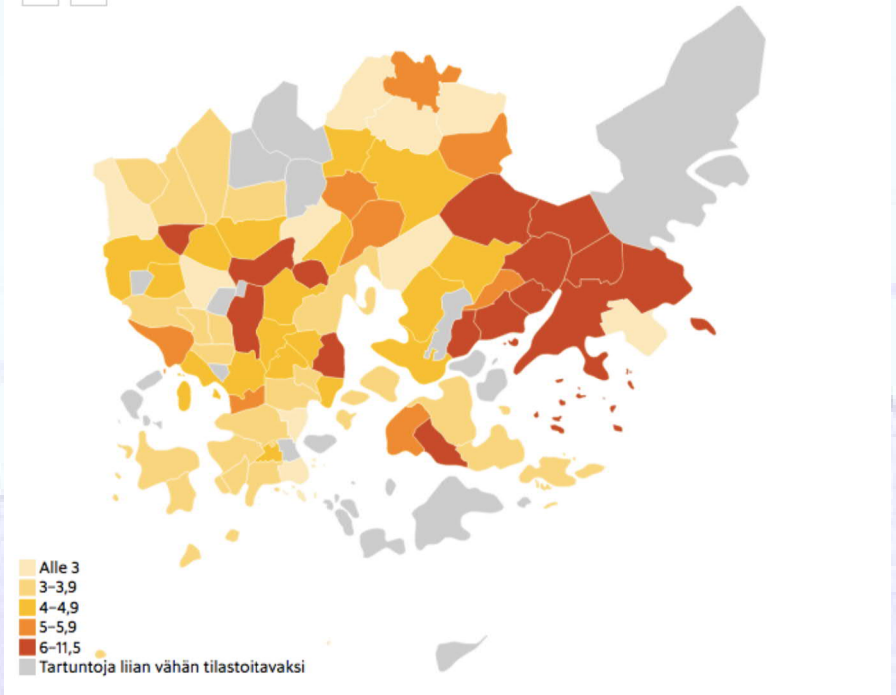
Millaisista lähtökohdista tutkimusta / aluetyötä / kehityshankkeita ...tehdään?

- **Ministeri:** *"Valtaosa suomalaisista lähiöistä on ihan tavallisia asuinalueita. On kuitenkin vahvoja merkkejä siitä, että osa lähiöistä on alkanut erottua joukosta."*
- **Virkamies:** *Täydennysrakentamisella haetaan "tervettä yhdyskuntaa"*
- **Lähiökehittämishanke:** *Kaupunkiviljely lisää paikkaan kuulumisen tunnetta, joka vähentää tunnetta ulkopuolisuudesta ja irrallisuudesta.*
- **Konsultit:** *"Kahvikärry, josta saisi kaupungin kompensoimaa cappuccinoa?"*

Hyviä ja huonoja alueita?

- Marginalisoidut alueet ovat erilaisia + ongelma
- Muut alueet ovat normi (=hyviä?)
- Oletus: yhteiskunnalliset ongelmat ovat erityisiä paikallisiin olosuhteisiin liittyviä pulmia (paikkatieto ja kartat paikantamisen välineinä)
- Ihmiset tulkitsevat omaa asemaansa, identiteettiään ja toisia ihmisiä yhä enemmän asuinpaikan kautta. Onko ihme? (Burrows & Ellison 2004, Savage 2021)

Koronavirustartunnan saaneet per 1000 asukasta

Urbaanin etnografian juuret

- Chicagon koulukunta 1920-1930-luvulla
- Robert Park, jonka tausta oli journalismissa ja antropologisissa metodeissa, käski opiskelijoidensa lähteä ulos tutkimaan kaupunkia ja elämää sinne, missä se tapahtuu
- “Get the seat of your pants dirty in real research!” (Bulmer 1984, ks. Duneier ym. 2014).
- Tutkimusmatkailija lähtee seikkailulle..

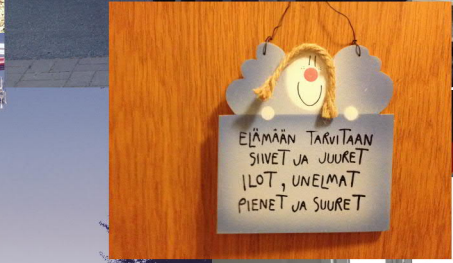

Kävi jopa joitain toisen...
sista ja jul...
ssa kuvan
...
korjaami...
ja onnistu...
nneksi nuo...
ana. Maine

Tällä työvoimalla on omatoimisesti tehty asuntojen korjauksia, saunojen paneelointeja, häiriöiden vaihtoa ym. ym., jotka ulkopuolisena työnä tehtynä olisivat nostaneet huomattavasti kustannuksia.
- Kun on yksi iso yksikkö, jonne asiat ovat keskitetty, vähentää sekin kustannuksia. Talot on myös satuttu rakentamaan oikeaan aikaan.
- Ja vielä hyvät, vastuunsa tuntevat työntekijät ovat omalla panoksellaan vähentämässä kuluja, perustelee isännöitsijä Koivisto.
Koko yhtiön kiinteistöhoitodosta vastaa työntekijä Pentti Virtanen, osallistuen itsekin työhön. Hän kertoo, että työntöössä vallitsee nunnon vanhaaikainen henki. Omat vastualueet halutaan hoitaa kunnolla, ja se näkyy jäljestä.

- Kaikki mahdollinen tehdään itse. Halutessaan asukkaat saavat maalia ja tapetta tilheiden pajojen omaehtoisista kunnostuksista. Vain pakolliset palvelut, kuten sähkötyöt, kylmäkoneiden korjaukset, määrätty pulkityöt ja jätteenhoito ostetaan ulkoa, sanoo Virtanen.
- Jos jonkun asunnossa vaahtokaapin ovi repsottaa, korjaamme senkin itse. Palvelu on viety mahdollisimman pitkälle, kehaisee Virtanen.
Kiinteistö Oy Jyrkkälänpolun talousarvio ensi vuodelle on kuttuunikin 10 miljoonaa markkaa. Suurimman menon on muodostavat kiinteistöhoitokulut, noin 5,4 miljoonaa, josta palkat sosiaalkuluneen 1,5 miljoonaa ja lämpö 1,3 miljoonaa markkaa. Tuo rahamaara siis käytetään yhtiöön, jossa on 644 huoneistoa, kokonaiskerrosala 63 306

B		PARKKARI LEPPÄNEN	
ARONIA	82	84	PARKKARI LEPPÄNEN
LÄRE	81	83	JÄRVINEN
ELIASS	58	60	SAAINI KIVANI
MEHE	57	59	SANTALA
LENNON LAHTI	54	56	WIKGÖVER ALERIAN
LAURELL	53	55	HÄGGELEBERG
TIKKALA	50	52	ERIKSSON
HEME	49	51	PIIRIKKA
KOPONEN	46	48	JAAKKOLA
PEKONEN	45	47	LENDVIHT
VÄIKÄ ETTALA	42	44	PAIVOLA
METSÄHÄNTÄ	41	43	NIKKINEN LENDINEN
OLTHAIN PEPPO	38	40	PARKKARI SAARINEN
HYVÄRIKEN	37	39	PIIRAINEN
KINNAR	34	36	LUND
TEICHEN	33	35	MUSTONEN CHAN

Miksi tutkija menee lähiöön?

- **Urbanin etnografia perinteessä on aina tutkittu (pelkästään) köyhiä alueita** → **Vieras jännittävä, jotain, mitä täytyy tulkita keskiluokalle** (Ayero & Jensen 2015, Desmond 2014, Small 2015)
- **197 artikkelia maailman arvostetuimmissa sosiologian jurnaaleissa 1990-2015** → **valkoisia, keskiluokkaisia naapurustoja ei tutkita** (Howell 2018)
- **Kaupunkipolitiikka ja ymmärrys yhteiskunnallisista ongelmista ohjaavat tutkimusta** → **Naapurustovaikutus, segregatio, sosiaalinen sekoittaminen tai resilienssi eivät ole ”puhtaan” tieteellisiä näkökulmia, vaan myös poliittisia valintoja** (Slater 2021)

Kaupunki

Yksi kuva näyttää, miten julmasti sairaudet kasautuvat Helsingissä – ”Pyrimme löytämään riskiryhmiä”

Tuore sairastavuusindeksi paljastaa, että helsinkiläiset ovat terveempiä kuin suomalaiset keskimäärin.

Luetuimmat

JUURI NYT

PÄIVÄ

VIKKO

1. Etelähelsinkiläisen arvotalon uumeniin asennettiin robotti, joka mullistaa käsityksemme autojen pysäköintiin vaaditusta tilasta

Tutkimuksen kohteena People and Places (Desmond 2014)

- Tutkitaan paikkoja (lähiö) tai luokiteltuja ihmisryhmiä (työttömät, yksinhuoltajat)
- Arkijärkinen tutkimuskohde, joka tuo mukanaan kasan lähtöoletuksia
- Lähiö vaikuttaa erilliseltä rajatulta maailmalta → maailman sisäinen (homogeeninen) elämä, johon ulkoiset voimat vaikuttavat.
- Asuinalueen kulttuuri vaikuttaa olevan jotain, jonka kaikki alueen asukkaat jakavat keskenään ja jotain, joka määrittää heidän kohtalonsa.
- Ongelmalähiöitä, ongelmaihmissiä

Mitä tutkija tekee lähiössä?

1. Myötätuntoinen tarkkailija
→ Etnografia, joka pyrkii herättämään sympatiaa, päätyy usein rakentamaan stereotypioita
2. Cowboy etnografi, eli rohkea mukaantempautuja
→ Tutkimuksen kohde on eksoottinen / vaarallinen → Miksi juuri tämä näkökulma kaikista mahdollisista?

(Small 2015)

Näkökulman laajentaminen: tutkimuksen kohde

- Paikkojen ja ihmisryhmien sijaan katse suhteisiin, prosesseihin, konflikteihin ja rajanvetoihin
- Relationaalinen etnografia (Desmond 2014)
- Esim. stigmatisaatio

Nuoret huono-osaisessa lähiössä

- Nuorten ajatusmaailman, arvojen ja asenteiden sijaan katse suhteisiin ja vuorovaikutukseen
- Yhteisöllisen ja aktiivisen kansalaisen ideaali:
Olkaa ylpeitä omasta asuinalueestanne, kiinnittykää siihen, pitäkää siitä huolta, olkaa yhteisöllisiä!
- Riskiympäristöltä pelastautuminen:
Täällä teistä ei voi tulla mitään, lähtekää!

Junnilainen, Lotta: Love your neighborhood and run away from it: Mechanisms of cross-pressure when growing up in a disadvantaged neighborhood

Näkökulman laajentaminen: tutkijan rooli

- Sympatian ja säälimisen sijaan tutkimuksen pyrkimyksenä ymmärtää, Weberin *verstehen*.
- Ihmiset ja tilanteet ovat moniulotteisia ja täynnä ristiriitoja
- Ihmiset eivät ole uhreja, vaan aktiivisia toimijoita

(Small 2015)

“This book is not about crack, or drugs, per se. Substance abuse in the inner city is merely a symptom. . . . [The] two dozen street dealers and their families that I befriended were not interested in talking primarily about drugs” (Bourgois 1995, 2).

Lopuksi: Tehtävä / ajatusten herättäjä

- Suomalaislähiöt ovat väestön monimuotoistumisen kannalta katsottuna samalla tiellä kuin Länsi-Euroopan kaupunkitilat (Juntunen 2020)
  - Lähiöissä on paljon parokiaalista yhteisöllistä sosiaalista elämää tukevaa kaupunkitilaa, mutta tilaa urbaanille elämälle on vähemmän (Lofland 1998).
1. Etsi asuinalueelta julkinen/puolijulkinen kaupunkitila, joka mahdollistaa erilaisten ihmisten kohtaamisen.
  2. Havainnoi ja tarkkaile. Mahdollistaako tila erilaisten ihmisten ”sivistyneet kohtaamiset” (Anderson 2004)?

Esim.
Elijah Anderson: Cosmopolitan Canopy
Talja Blokland: Community as Urban Practice

Community as Urban Practice (Blokland 2017)

- The local has not lost its meaning. Community is not just a matter of local or personal networks, but *a public doing or urban practice*.
- People make and remake versions of community in the city; we can experience belonging on many scales.
- From face-to-face ideal of community to side-by-side relations.
- People do not have to know each other or like each other in order to practice community.
- Community does not exclude disorganization or conflicts.

Mitä on etnografia?

- Tutkitaan vuorovaikutusta ja sosiaalisia suhteita, jotta voitaisiin selittää ja ymmärtää tutkimuksen kohteen **arkista elämää ja kokemuksia** (lived experiences)
- Osallistutaan tutkittavien jokapäivisiin **rutiineihin**.
- Mahdollisuus hahmottaa **merkityksiä, toimintaa ja vuorovaikutusta**, joihin etäältä (esim. kyselyillä) ei pääse käsiksi
- Suurin osa tutkimusmetodeista olettaa ihmisten tekevän sitä, mitä he kertovat tutkijalle tekevänsä, mutta etnografia pyrkii **sosiaalisen toiminnan reaaliaikaiseen havainnointiin**.

Ostari, cosmopolitan canopy??

Miten ihmiset käyttävät ostaria?

Keitä ostarilla on/ei ole (sukupuoli, ikä, etnisyys...)?

Mitä ihmiset tekevät ostarilla?

Miksi he ovat siellä?

Millaista vuorovaikutusta tilassa syntyy?

Millaista sosiaalista elämää tällainen tila mahdollistaa/estää?

Mikä tuo ihmiset yhteen / mikä pitää erillään?

Millaisia kohtaamiset ovat?

Millaista on kehon kieli?

Miten vuorokauden aika / vuodenaika / tai esim. muutokset säätilassa vaikuttavat tilaan ja sen elämään?

Kirjallisuutta

- Anderson, E. 2004. https://www.jstor.org/stable/4127607?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Anderson, E. 2011. The cosmopolitan canopy: Race and civility in everyday life.
- Ayero & Jensen 2015. For Political Ethnographies of Urban Marginality. *City & Community*, 14(4).
- Blokland, T. 2017. Community as Urban Practice
- Bourgois, P.I. 1995. In Search of Respect: Selling Crack in El Barrio.
- Burrows, R. & Ellison, N. 2004. Sorting Places Out? Towards a Social Politics of Neighborhood Informatization. *Information, Communication and Society*, 7(3).
- Desmond, M. 2014. Relational Ethnography. *Theory and Society*, 43.
- Duneier, M. & Kasnitz, P. & Murphy A. K. 2014. The urban ethnography reader.
- Gieryn, T. 2000. A Space for Place in Sociology. *Annual Review of Sociology* 26.
- Goffman, E. 1963. Stigma: Notes on the management of spoiled identity.
- Horgan, M. 2020. Housing Stigma. A General Theory. *Social Inclusion* 8(1).
- Howell, J. 2018. The unstudied reference neighborhood: Towards a critical theory of empirical neighborhood studies. *Sociology Compass*, 13(1).
- Junnilainen, L. 2019. Lähiökylä.
- Juntunen, M. 2020. Matkalla islamilaisessa Suomessa.
- Lofland, L. 1998. The public realm: exploring the city's quintessential social territory.
- Saari, J. & Eskelinen, N. & Björklund, L. (2020). Raskas perintö. Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa.
- Savage, M. 2021. The Return of Inequality. *Social Change and the Weight of the Past*.
- Slater, T. 2021. Shaking Up the City.
- Small, M. L. 2015. De-Exoticizing Ghetto Poverty: On the Ethics of Representation in Urban Ethnography. *City & Community*, 14(4).
- Spradley 1979. The Ethnographic Interview.
- Stjernberg, M. 2015. Suomalaisen 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekonominen kehitys ja alueellinen eriytyminen. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80(6).
- Luhtakallio, E. & Junnilainen, L. 2022, tulossa. Pienituloiset sinnittelijät. Hiljainen vallankumous lähiössä?